

16^{-ТА} НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ

16TH SCIENTIFIC CONFERENCE

“Наука. Отговорност. Безопасност.”

“Science. Responsibility. Safety.”

16 май 2024 г.,
Гранд хотел София, гр. София

16 May 2024,
Grand Hotel Sofia, Sofia

Основни аспекти в работата на Центъра за оценка на риска по хранителната верига през 2023-24 г.

доц. д-р Койчо Коев,
Директор на Центъра за оценка на риска по хранителната верига

Продукти за растителна защита, активни вещества, антидоти и синергисти

Дирекция ПРЗАВАС извършва следните дейности:

1. Оценка на активни вещества, които влизат в състава на продукти за растителна защита
 - ✓ ЦОРХВ е единствен компетентен орган в България за извършване на такъв тип оценка
 - ✓ Извършването на оценка се възлага от Европейската комисия и се координира с Европейския орган по безопасност на храните (EFSA)
 - ✓ Оценки се извършват по отношение на безопасност за човека и околната среда, безопасност за консуматора и физико-химични характеристики

Продукти за растителна защита, активни вещества, антидоти и синергисти

2. Оценка на продукти за растителна защита

- ✓ ЦОРХВ е част от процеса по разрешаване за употреба на продукти за растителна защита заедно с БАБХ
- ✓ ЦОРХВ е единствен компетентен орган в България за извършване на оценка за разрешаване на продукти за растителна защита
- ✓ Оценки се извършват в шест области: физични, химични и технически свойства и аналитични методи, токсикология на бозайниците, остатъчни вещества, ефикасност, екотоксикология, съществуване и поведение в околната среда
- ✓ В докладите си ЦОРХВ препоръчва параметри за употреба, с които при правилно прилагане се гарантира безопасност по цялата агрохранителна верига.

Продукти за растителна защита, активни вещества, антидоти и синергисти

Оценката на продукти за растителна защита е в помощ на земеделските производители в борбата с болести и неприятели и с цел гарантиране качеството на произведената продукция, както и опазването на човешкото здраве и околна среда.

Здравеопазване на животните

Инфлуенца А по птиците

Становища

- Стратегии за ваксинация срещу НРАI – ползи и вреди – налични ваксини
- Оценка на риска на птицевъдни обекти с положителни резултати за антитела
- Инструкция за взимане на проби за НРАI от диви птици и бозайници;
- 7 епизоотични проучвания в птицеферми с огнища на НРАI;
- 4 научни оценки на риска при повторно населване с птици след огнище на НРАI;
- 4 становища относно забраната за гледане на птици на открито;
- 5 епидемиологични анализа на Инфлуенца А по птиците за всяко тримесечие и за цялата 2023 г.;

Научни информации

- Установяване на НРАI при норки и говеда;
- Разпространение на Инфлуенца D;
- **Активен надзор** при диви птици за вируси на НРАI;
- Предаване на вируса при четири ваксини срещу вируса H5N1 (клейд 2.3.4.4b);
- Извършване на **обединен надзор на зоонозни патогени при диви животни – новата европейска концепция**;

Здравеопазване на животните

Африканска чума по свинете

- Участие в изготвяне на нов План за контрол на АЧС в България 2024-2026
- Епидемиологичен анализ на АЧС в ЕС за 2022 г.,
- Междинна бърза оценка на риска от АЧС в България за второто полугодие на 2023 г.

5 анализа на риска от разпространение в България на:

- Ку-треска в България и оценка на риска за здравето на животните и общественото здраве през 2023 г.;
- Инфекциозна анемия при конете с оценка на риска;
- Заразен нодуларен дерматит и стратегия за излизане от ваксинация;
- Корона вирус при норки – временно преустановяване на Програмата за контрол;
- Син език по преживните – оценка на разпространение и ефективност на ваксинационната програма

Благосъстояние на животните

- Информации за Новите становища на ЕОБХ за хуманно отношение към животните 2022 – 2023 г. – основа за ново законодателство
 - свине
 - телета
 - млекодайни говеда
 - кокошки носачки
 - патици
 - гъски
 - пъдпъдъци
 - бройлери
 - родителски стада за бройлери
 - транспорт на животни
- Две нови законодателни предложения на Европейската комисия – информации:
 - защита на животните по време на транспортиране
 - хуманно отношение към кучетата и котките в развъдници, приюти и зоомагазини,
- Научен обзор на актуалното състояние на сектор коневъдство в България;
- Анкетно проучване – българският животновъден сектор – забраната на клетките в животновъдството – предстои анализ на резултатите;

ГМО и Нови геномни техники (НГТ)

- 3 становища по проекто Регламент на Европейската комисия за растенията, получени чрез някои нови геномни техники (NGT), храни и фуражи
- Оценка на риска при генно редактиране за справяне с болести по животните, антимикробна резистентност и др.
- Нови разработки в областта на геномните технологии и тяхното значение за опазването на биоразнообразието – за и против мнения на страните членки на ЕС
- Новите геномни техники – безопасни ли са те и дали 100% можем да твърдим, че са високо ефективни и полезни за агрохранителната верига?
- Защо новите геномни техники няма да решат проблемите, свързани с интензивното животновъдство
- Настоящи и бъдещи пазарни приложения на нови геномни техники (NGT)
- Оценка на риска и критерии за оценка на риска от растения, произведени чрез целеви мутагенеза, цисгенеза и интрагенеза
- Биотехнологията като задънен тунел: Онтологична и етична катастрофа във „века на биотехнологиите“
- Нежеланите ефекти, причинени от новите техники на генно инженерство – ново качество на опасностите и рисковете
- Подобрения в свиневъдството чрез генна редакция и други научни информации и анализи по темата

Хранителни добавки и добавки в храни

➤ Становища с оценка на риска за безопасността на консуматора относно:

- аспартам;
- хорденин;
- екстракт от гъба Червена мухоморка;
- билкови продукти в състава на хранителни добавки и
- поливинилполипиролидон (Е 1202) в боя за яйца.

• Оценка на хранителната експозиция от оцветители в храни на децата в България;

- Алтернативни източници на протеини в храната на хората;
- Консерванти в храните и влиянието им върху здравето на хората;

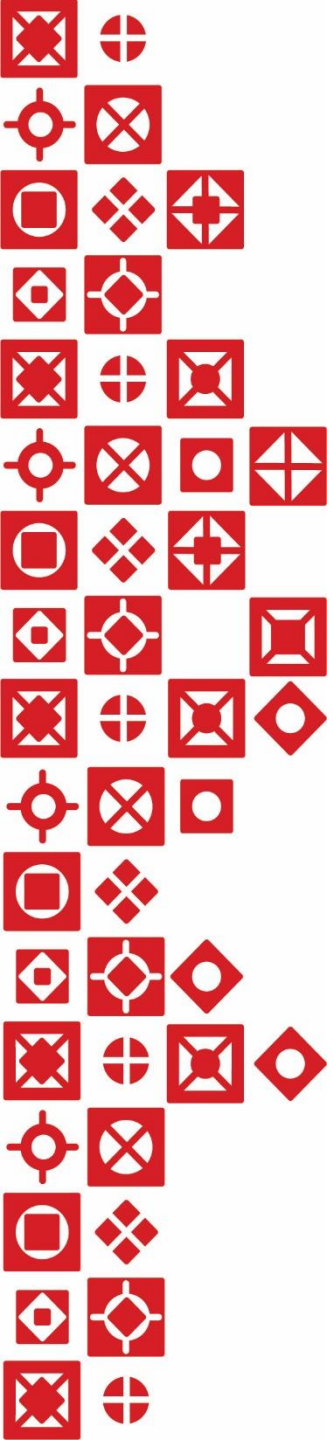
Замърсители по хранителната верига

- 14 оценки на риска за здравето от наднормено съдържание на пестицидни остатъци в храни и хим. замърсители в храни

- Кадмий в спанак;
- Кадмий и олово в трюфели;
- Кадмий в червени пиперки;
- Живак в диворастящи манатарки;
- Олово в млечна инстантна каша.
- Пестициди в лимони, марули, грейпфрут, кимион от Турция, Индия, Гърция и България и др.;
- 9 бр. научни анализи на данни от системата RASFF – пестициди, замърсители в храни, добавки в храни и нови храни

Научни анализи:

- Оценка на хранителната експозиция на олово и кадмий на децата в България;
- Експозиция на населението на PFAS пер- и полифлуоралкилирани вещества;
- N-нитрозамини в храната;
- Микропластмаси в храни и напитки;
- Данни за безопасност на акриламид в храните;
- Микропластмаси и нанопластмаси във фураж: *Възникващ риск за ефикасността на репродукцията при животните;*

Биологични опасности:

- Огнища на *Salmonella* Virchow ST16 в много държави, свързано с консумацията на пилешко месо и месни продукти
- *Salmonella* Ball ST 3502, нова заплаха за агрохранителната верига
- *S. Mbandaka* нов серовар, криещ рискове от инфекции. Характеристики и антимикробна резистентност на изолатите
- Доклад за зоонозите на Европейския съюз съобразно стратегията „One Health“ за 2021 и анализ за България
- Становище с оценка на риска относно установено наличие на *E. coli* O157 в пшенична закваска за деликатеси от сурови ядки
- Огнища на *Salmonella* и *Listeria*, иновации в молекулярните диагностични методи като CRISPR-SeroSeq
- 3 становища относно Националната програма за действие срещу антимикробната резистентност 2023-2027 г., по която ЦОРХВ изпълнява конкретни стратегически цели

Здраве на растенията

- Публикувани са 38 научни съобщения
- 2 анализа на фитосанитарния риск от неприятелите

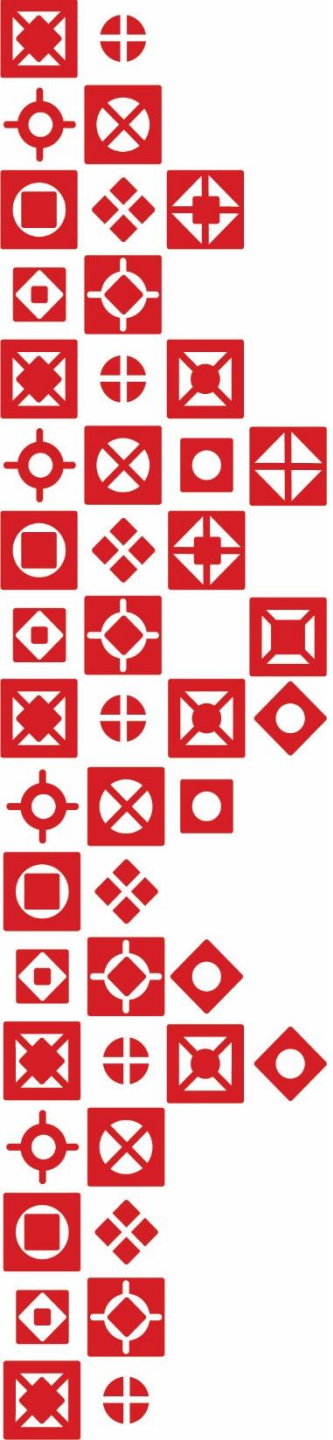
Опасни, приоритетни вредители за ЕС – могат да са нововъзникващ риск

- *Agrius planipennis* (ясенов агрилус)
 - по дървесни видове
 - в Украйна и Русия
 - **Риск за България – среден до висок**
- *Anoplophora chinensis* (цитрусов дългорог бръмбар)
 - овощни култури и декоративни дървета
 - в Италия, Хърватия и Турция
 - **Риск за България – висок**

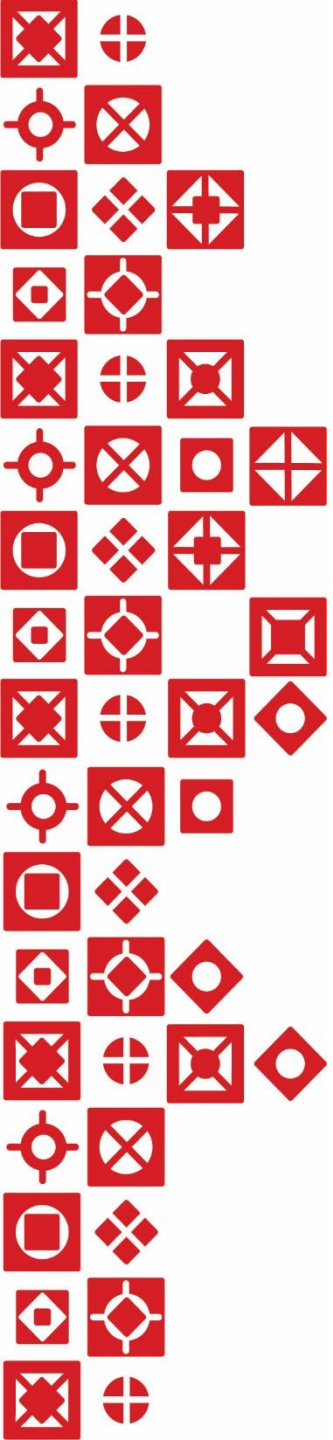
➤ 9 оценки на риска:

- ✓ Нападение от икономически важен вредител - главня в ечемик обл. Варна
- ✓ Силно нападение от марокански скакалец в обл. Кърджали;
- ✓ Пестициди в проби от мъртви медоносни пчели (*Apis mellifera*);
- ✓ Три актуализации на „Нац. програма за контрол на вредителите по трайните насаждения през зимния период“ - включване на нова култура лоза (род *Vitis*), включване на калциев хидроксид и премахване на карбамид (урея);
- ✓ Пускане на пазара и употреба на „Хува-Сан ТР-50“, като биологично активно вещество и ниската стойност на рН;
- ✓ Две становища за ограничена и контролирана употреба (ОКУ) на ПРЗ с а.в. флудиоксонил и седаксан, и а.в. халауксифен-метил;

Безопасност на фуражи и ВЛП

-
- Становище козметични продукти за животни на пазара съдържащи канабидиол (CBD)
 - Становище влияние на съдържанието на преработен животински протеин от свине на нивата на деоксиниваленол във фуражи за птици
 - Информации от оценки на ЕОБХ:
 - ✓ Качествена оценка на риска от намалена хомогенност и стабилност на антимикробни средства в медикаментозни фуражи и питейна вода при отглеждане на свине и риск от остатъчни концентрации
 - ✓ Рискове за здравето на животните от:
 - полихлорирани нафталени (PCNs) във фуражите
 - алкалоиди от мораво рогче във фураж

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

- През 2023 г., дейности по рамковото споразумение за партньорство за периода 2023–2027 г., между ЦОРХВ и Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ)
- полза/ефект за обществото, измерима със своевременно информирание както на специфични прицелни групи (научни организации, административни структури, национални организации по чл. 36 от Регламент 178/2002), така и на обществеността относно потенциални и възникващи рискове по хранителната верига, чрез разпространение информация, получена от ЕОБХ или в мрежата на контактните точки (КТ) в държавите членки, както и на научни оценки и становища, изготвени от ЦОРХВ

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Български контактен център на ЕОБХ

- Ключово звено в дирекция КРОКЦ, свързано с комуникацията на риска на национално ниво е *Българският контактен център на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ)*
- *Той е свързващата точка, координираща дейностите между ЕОБХ и националните органи по безопасност на храните, научно-изследователските институти и всички останали заинтересовани страни*
- *Значимостта на Българският контактен център на Европейския орган по безопасност на храните нарастна през 2021 г., с влизането в сила на новия „Регламент за прозрачност“ (Регламент (ЕС) 2019/1381 на Европейския Парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г.) и свързаните с това допълнителни ангажименти и отговорности*
- Дейността на БКЦ се планира и отчита ежегодно пред ЕОБХ и включва изпълнението на основни и допълнителни дейности, разписани в Рамковото споразумение за партньорство за периода 2023 – 2027 г. между ЕОБХ и ЦОРХВ

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Български контактен център на ЕОБХ

- През 2023 г. Българският контактен център изпълнява (1) основни и (2) специфични целеви дейности от рамковото споразумение, както следва:
 - ✓ Разпространени са 147 информации в сферата на дейност на ЕОБХ (в областите безопасност на храните, здраве на животните и растенията и други) в мрежата от национални научни организации, с които работи БКЦ
 - ✓ Обработени са 39 искания за информация в мрежата на Контактните точки на ЕОБХ, 6 от които – от България и 33 - получени от други държави
 - ✓ Актуализиран е профила на България в онлайн версията на Алманаха за безопасност на храните, разработен от Федерален институт по оценка на риска в Германия (BfR) - [Main Page - World Food Safety Almanac \(bfr.berlin\)](#)

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Български контактен център на ЕОБХ

- Популяризирани са възможностите за изграждане на капацитет за оценка на риска, чрез **стипендиантската програма на ЕОБХ- EU FORA**, издание 2024-2025 г. ([EU-FORA – The European Food Risk Assessment Fellowship Programme | EFSA \(europa.eu\)](#)), насочена към млади учени от национални партньорски организации, включени в списъка на ЕОБХ по чл. 36 от Регламент 178/2002
- Българският контактен център поддържа списък с национални организации по чл. 36 от Регламент 178/2002 <https://bit.ly/3JWgoOw> и подпомага създаването на партньорства и работата в мрежи – до момента са се присъединили 19 научни организации

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Български контактен център на ЕОБХ

Проведени са 3 информационни кампании на ЕОБХ в България:

- **STOP ASF** - кампания за заболяването Африканска чума по свинете, проведена в периода май – септември 2023 г. с фокус към фермери, ветеринарни лекари и ловци - <https://multimedia.efsa.europa.eu/asf/#/en>
- **EUChooseSafeFood** – кампания за безопасността на храните, проведена в периода март – октомври 2023 г. насочена предимно към гражданите на възраст между 25 и 45 години, с фокус върху младите родители и хората с интереси към безопасността на храните и науката. Кампанията акцентира върху ролята на европейските учени, които работят съвместно, за да предпазят потребителите от рискове, свързани с храните - [Safe2Eat | EFSA \(europa.eu\)](https://www.efsa.europa.eu/campaigns/safe2eat)
- **HazardVsRisk** – отразена координирано в целевите държави членки, на 20.09.2023 г. с акцент разликата между опасност и риск - <https://www.efsa.europa.eu/en/campaigns/hazard-vs-risk>

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Български контактен център на ЕОБХ

- Проведени са дейности, свързани с планиране и споделяне на дейности по оценка на риска с държавите членки и с ЕОБХ, с цел взаимно сътрудничество и създаване на партньорства, като е споделена информация за планирани дейности за оценка на риска от ЦОРХВ, както следва:
 - ✓ Assessment of dietary lead exposure of children in Bulgaria
 - ✓ Risk assessment of dietary cadmium exposure in the young population in Bulgaria
 - ✓ Prevalence rate of Q-fever in Bulgaria and assessment of animal health and public health risk in 2023.

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Български контактен център на ЕОБХ

- Популяризиране на научната дейност на ЕОБХ чрез печатното издание на ЦОРХВ „Актуална информация от EFSA“ за информиране на заинтересованите страни на национално ниво относно актуални информационни материали от ЕОБХ в областта на безопасността на храните
 - Актуална информация от EFSA 1/2023 - <https://bit.ly/3UJNesm>
 - Актуална информация от EFSA 2/2023 - <https://bit.ly/42HgOAR>
- Подпомагане на представителя за България в Консултативния Съвет и членовете на научните мрежи на ЕОБХ, регулярна комуникация и тясно сътрудничество с представителя на научната мрежа за комуникация на риска на ЕОБХ (CEN), чийто представител е ситуиран в МЗХ

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Обучения и проекти

- По отношение на обученията и проектите са изпълнени дейности, свързани с управление на проекти на ЦОРХВ с международни и национални партньори и организиране и отчитане на обученията на служителите на Центъра
- През 2023 г., са изпълнени следните проекти между ЦОРХВ и международни и национални партньорски организации:
 - ✓ **Проект DEFFEND 773701** „Справяне с двойно възникващите заплахи от ASF и LSD в Европа“ по програма Хоризонт 2020
 - ✓ **Регионален проект RER5027** „Повишаване на капацитета за готовност на ветеринарния сектор за справяне с нововъзникващи и повторно възникващи заразни болести по селскостопанските и дивите животни“ към Международна агенция за атомна енергия (МААЕ)

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Обучения и проекти

- Участие в проект „ImproRisk като свободно достъпен инструмент за оценка на риска“ (GP/EFSA/ENREL/2022/03) на Държавната лаборатория на Кипър, финансиран от ЕОБХ

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

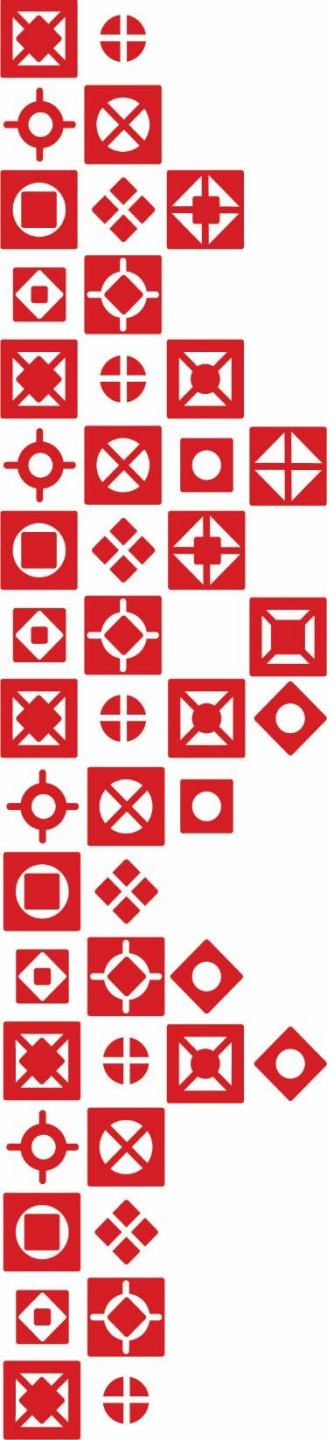
Обучения и проекти

- През 2023 г. са подготвени следните проектни предложения:
 - ✓ Проектна идея за кандидатстване по допълнителни специфични дейности към Споразумението на КТ с ЕОБХ съвместно с екип от НЦОЗА за *конвертиране на данни за консумация на храни по FOODEX2 и SSD2*
 - ✓ Одобрено проектно предложение „Повишаване на националния диагностичен капацитет за откриване на заболяването Ку-треска в България чрез инструменти за ядрено-молекулярна диагностика за гарантиране на общественото здраве“ по Програмата за техническо сътрудничество на Международната агенция по атомна енергия (МААЕ), програмен цикъл 2024-2025 г.

Комуникация на риска, обучение и Контактен център на Европейския орган по безопасност на храните

Обучения и проекти

- ✓ Провеждане на работно обучение на колеги от Сърбия в рамките на проект на БАБХ „Изграждане на капацитет за провеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на земеделието, развитието на селските райони, безопасността на храните, ветеринарните и фитосанитарните въпроси“
- ✓ Координиране на обучения по програмата BTSF към Европейската Комисия, на обучения към международни организации и към ИПА за повишаване на квалификацията на служителите на ЦОРХВ

BULGARIAN ONE HEALTH JOURNAL

Electronic Scientific Journal

ISSN 3033-0408

 Type to Search

Bulgarian One Health Journal is an open access scientific journal, issued by the Risk Assessment Center on Food Chain, Ministry of Agriculture of Bulgaria. Established in 2023, it aims to give a platform to national and international scientific fellow to share their research where the originality elements are mandatory.

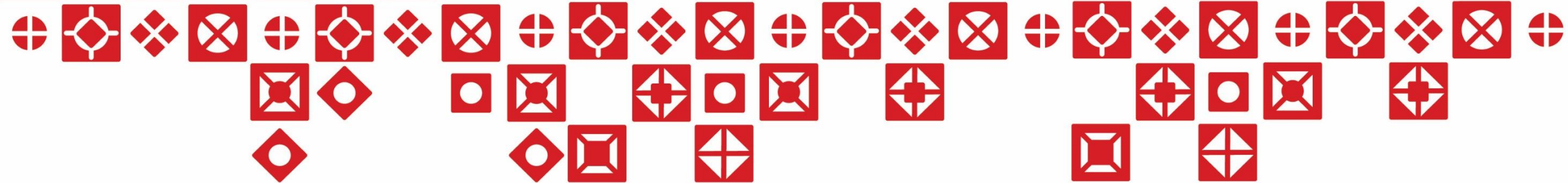
Bulgarian One Health Journal accepts scientific manuscripts covering all aspects in the area of animal health, plant health, public health and ecology.

Articles in the online journal are published in English language.

The Journal main goals are to:

- present international and national policies on food chain,
- publish scientific, popular science, review and informational materials,
- be a forum for discussing health issues.

The journal is intended for teachers, university professors, students, postgraduates and doctoral students, specialists in all health fields and grades.

16^{-ТА} НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ

16TH SCIENTIFIC CONFERENCE

КОНТАКТЕН ЦЕНТЪР

“Наука. Отговорност. Безопасност.”

“Science. Responsibility. Safety.”

16 май 2024 г.,
Гранд хотел София, гр. София

16 May 2024,
Grand Hotel Sofia, Sofia

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО

доц. д-р Койчо Коев,
директор на Центъра за оценка на риска по хранителната верига